

УДК 373.5:78

THE STATE OF STUDYING THE PROBLEM OF DEVELOPING THE ABILITY TO INTERPRET ARTISTIC IMAGES OF MUSICAL WORKS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN MUSIC LESSONS

СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗДАТНОСТІ ІНТЕРПРЕТУВАТИ ХУДОЖНІ ОБРАЗИ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ У УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОЦІ МУЗИКИ

Filipova O.G. / Філіппова О.Г.*магістрантка кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії***Segeda N. A. / Сегеда Н. А.***доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*

Анотація. Роботу присвячено проблемі розвитку здатності інтерпретувати художні образи в учнів молодшого шкільного віку. Розкрита суть поняття “інтерпретація”, визначені напрямки основних наукових досліджень та розглянуті погляди на цю проблему відомих науковців.

Ключові слова. інтерпретація, музичне сприймання, особливості інтерпретації музичних творів.

В умовах сьогодення відбувається реформа загальної середньої освіти, змінюються освітні програми, що будуються на принципах гуманізму, демократизму, пріоритетності загальнолюдських цінностей. У змісті програми “Мистецтво” для загальноосвітніх навчальних закладів, яка розроблена відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, зазначено – метою освіти є всебічний розвиток дитини, її загальних та спеціальних здібностей, художньо-образного мислення, творчого потенціалу, що відбувається через різні умовно виділені наскрізні компоненти:

- 1) сприймання, аналіз-інтерпретація та естетична оцінка творів мистецтва;
- 2) практична художньо-творча діяльність учнів, самореалізація в царині мистецтва;
- 3) естетико-мистецтвознавча пропедевтика (засвоєння понять і термінів).

Відомий музиколог А. Софор розглядає музичне сприймання “у вигляді багаторівневого процесу, який має складну структуру, та виділяє 4 стадії сприймання: 1) виявлення цікавості до музичного твору та установка на його сприймання; 2) слухання як фізичний процес; 3) розуміння та переживання музики; 4) її інтерпретація та оцінка. Цей розподіл досить умовний: в дійсності зазначені етапи зовсім не обов’язково слідує один за іншим, а дуже часто накладаються один на інший. Це – логічні етапи, а не хронологічні. Ми одночасно слухаємо твір, розуміємо його, тлумачимо та оцінюємо” [7].

Ми пропонуємо розглядати ці процеси у комплексі та спробуємо визначити інтерпретацію музичного твору як діяльності, що демонструє певний ступінь його розуміння, освоєння, сприйняття та естетичної оцінки. Розвиток сприймання мистецтва, зокрема музичного, є одним з головних художньо-

педагогічних засобів формування особистості учня. Музика тільки тоді зможе виконати свою пізнавальну, естетичну та виховну функцію, коли діти навчатися по-справжньому її слухати, інтерпретувати та міркувати про неї. Цей процес складний і довготривалий.

Звернемося до найбільш загального значення поняття “інтерпретація”. У філософському енциклопедичному словнику надається наступне загальне визначення: “Інтерпретація у широкому значенні – фундаментальна операція мислення, надання смислу будь-яким проявам духовної діяльності людини, об’єктивованим у знаковій або чуттєво-наочній формі. Інтерпретація – основа будь-якого процесу комунікації, коли треба тлумачити наміри й вчинки людей, їх слова та жести, твори художньої літератури, музики, мистецтва, знакові системи”. Для характеристики діяльності, що пов’язана з тлумаченням музичного твору, мистецтвознавець В. Москаленко використовує термін “музичне інтерпретування” [3;8] і тлумачить його як організовану інтелектом творчу діяльність музичного мислення, яка спрямована на розкриття художньо-смислових можливостей музичного твору.

Нас цікавить інтерпретація музикознавча, тобто, такий різновид інтерпретації, “у якому версія музичного твору виражається “немузичною”, найчастіше вербальною мовою” [3;10].

У наш час накопичено досить великий досвід у дослідженні проблеми розвитку музичного сприймання. Сучасні науковці процес музичного сприймання розглядають і досліджують в декількох напрямках: музикознавчому, філософському, психологічному та педагогічному. Якщо говорити про *музикознавчий* напрямок, то його основу складають праці Б. Асаф’єва, у яких розглядаються питання організації і методики музичного виховання школярів, головний акцент у навчанні музикознавець ставить не на навчанні окремим професійним навичкам, а на розвитку в учнів естетичного сприйняття явищ музичного мистецтва, розуміння їх значення. Думки Б. Асаф’єва про “свідоме” активне сприйняття музичного мистецтва актуальні і сьогодні. Одна з провідних ідей музикознавця полягає у виокремленні надзвичайної ролі музичного виховання школярів, яке відбувається шляхом розвитку художнього сприймання музики [2].

Розглядаючи *психологічний аспект*, зазначимо, що за останні роки психологічна наука просунулась в бік вивчення творчих процесів, вивчення проблем формування психічних функцій у процесі становлення особистості. Дослідження в галузі загальної та музичної психології розкривають специфіку розвитку музичного сприймання як процесу пізнання ідейно-емоціонального змісту мистецтва, як усвідомлення людиною власного “я”. У праці Є. Назайкінського “О психології музичного сприйняття” [4] актуалізуються питання музичного сприймання, ролі життєвого досвіду у розвитку навичок сприйняття музики та впливу психологічних чинників на формування розуміння музичної мови. Автор вивчає проблеми цілісності та диференційованості сприйняття музичних творів. Цікаві ідеї в галузі музичної психології висуває німецький дослідник А. Веллек, котрий сформував закон “парсиномії”, виходячи з якого, сприймання це активний процес, який працює

за принципом “випереджаючого відображення”. Слухач обґрунтовує гіпотезу продовження музичної думки, виходячи з загальних принципів побудови цілого, у якому фрагмент твору, який зараз лунає, є частиною цілого. Ідеї науковця розширили уявлення про цілісність, образність, структурну організованість музичного твору. На його думку, у результаті сприйняття відбувається “просування від цілого до часткового, та від часткового до цілого” [5]. При зустрічі з новим музичним твором свідомості важко оволодіти його цілісною будовою, і тому увага зосереджується лише на окремих, особливо яскравих та помітних елементах. Завдяки повторному прослуховуванню стає зрозумілішою внутрішня структура музичного твору, що сприяє кращому його освоєнню.

У філософській літературі проблема художнього сприймання досліджуються у працях Ю. Борєва, М. Кагана, С. Раппопорта та ін. Актуалізується увага щодо впливу мистецтва на формування та виховання особистості, що пов'язане з широким розповсюдженням інформаційно-комунікаційних технологій, їх проникненням у життя людей. Важливою є думка С. Раппопорта [6] про те, що мистецтво справляє на людину цілісний і особистісний вплив. Цілісний вплив мистецтва філософ пов'язує з тим, що у художньому сприйманні беруть участь усі складові психіки людини – почуття, пам'ять, інтелект, уявлення, інтуїція. А ось особистісний вплив пов'язаний з психологічною особливістю “перенесення” її в ситуацію, яка створена автором твору, коли слухач проводить паралель між собою та героями твору. Внаслідку дитина “занурюється” у світ героїв твору, тлумачить їхні почуття і настрої, створює власні естетичні ставлення й оцінні судження, які мають більшу цінність, ніж ставлення та судження, які вона отримує та засвоює ззовні.

У науково-педагогічній літературі зазначається, що музичне сприймання, інтерпретація музичних творів – один з головних видів діяльності на уроці, що збагачує учнів художніми і емоційним враженнями, знаннями, вміннями і навичками, без яких неможлива естетична оцінка творів мистецтва. Дослідник Е. Абдуллин [1] підкреслює, що для цього необхідно дотримуватись наступних педагогічних умов: 1) надати учням можливість якомога більше спілкуватися з музичним мистецтвом на уроках та у позакласній діяльності; 2) всіляко активізувати та заохочувати розвиток здатності емоційного відгуку на твори мистецтва; 3) вчити учнів розуміти інтонаційну природу музичного мистецтва і знаходити в неї сенс; 4) сприяти засвоєнню учнями музичних знань та формувати здатність застосовувати їх під час різних видів музичної діяльності; 5) створювати сприятливі умови для того, щоби діти могли відчувати впевненість у тому, що вони здатні зрозуміти сенс музики та вступати з нею у діалог.

Отже, нами виявлено, що стан вивчення питання розвитку здатності інтерпретувати художні образи музичних творів у учнів початкової школи на уроці музики є проблематичним, що обґрунтовує актуальність нашого дослідження.

Література:

1. Абдуллин Э. Б. Теория музыкального образования: Учебник для студ.

Высш. пед.учеб. заведений /Э.Б. Абдуллин, Е.В. Николаева. – М.: Издательский центр “ Академия ”, 2004. – 336 с.

2. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс: Кн. I и 2 / Ред., вступ. статья, с.3-13, и комм. Е. М. Орловой. – 2-е изд. – Л.: Музыка. Ленинград. 1971. – 376 с.

3. Москаленко В. Г. Лекції з музичної інтерпретації. Навчальний посібник Київ 2013, 134.

4. Назайкинский Е. В. О психологии музыкального восприятия / Е. В. Назайкинский. – М. : Музыка, 1972. – 367 с.

5. Петрушин В. И. Музыкальная психология /В.И.Петрушин.. – М.: “Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС”, 1997. – 135 с.

6. Раппопорт С. Х. Искусство и эмоции / С. Х. Раппопорт. – М. : Музыка, 1968. – 160 с

7. .Сохор А. Н. Социальная обусловленность музыкального мышления и восприятия /Проблемы музыкального мышления:сб. статей / сост. и ред. М. Г. Арановский. М.: “Музыка”, 1974. С. 59-73.

***Annotation.** The work is devoted to the problem of developing the ability to interpret artistic images in primary school students. The essence of the concept of “interpretation” is revealed, the directions of the basic scientific researches are defined and the views on this problem of known scientists are considered.*

***Key words.** interpretation, musical perception, aspects of interpretation of musical works.*